

Vol verwachting bidden en uitzien

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Psalm 5,4

2^e schriftlezing: Handelingen 10, 1-16

3^e schriftlezing: Lucas 6, 12-13

Inleiding

Geïnspireerd mogen wij onze dagen beleven, ook al leven wij in een chaotische wereld vervuld van geweld. Wie bewust verwachtingsvol omgaat met een dag, kan het overkomen dat er ontmoetingen zijn die een diepere betekenis krijgen. Culturen ontmoeten elkaar zonder dat dit direct angstgevoelens hoeft op te roepen. In het visioen van Petrus wordt het strenge onderscheid door voedselwetten tussen joden en heidenen gerelativeerd vanuit het licht van de schepping. Dit soort leiding van Godswege maakt mensen niet onnodig afhankelijk en klein, maar moedig, groothartig en gastvrij. Wat zou daarbij de rol van het gebed kunnen zijn?

Thema: Vol verwachting bidden en uitzien

Gemeente van Christus, wij zijn gewend aan een krimpende kerk. Dat valt niet mee. En zo nu en dan kunnen we daar behoorlijk last van hebben. Wij hebben daar last van omdat we mensen missen. Daarnaast worden kerken gesloten en zien we langzaam maar zeker een cultuur verder afbrokkelen. Maar het belangrijkste is misschien wel dat er een mentaliteitsverandering gaande is, waarin religieuze woorden hun betekenis gaandeweg verliezen. Anders gezegd, het betrekingskarakter van woorden over God staat in onze samenleving enorm onder druk. Daardoor verliest geloofstaal zijn verbindende kracht. Individueel kun je je eigen leven blijven duiden in religieus gewortelde taal. Je kunt het in je eigen kleine kring nog heel lang vol houden, maar de code valt voor de meeste mensen die de bijbel niet van binnen uit kennen op den duur niet meer te ontcijferen. Met woorden zonder voor anderen herkenbare betekenis wordt communiceren moeilijk. Als er dan ook nog fanatiekelingen zonder veel theologisch inzicht God misbruiken als een legitimatie van geweld tegen onschuldigen, dan zijn er al snel stemmen die zeggen: Schei maar helemaal uit met religie. Wij kunnen religie missen als kiespijn.

Krimp is lastig. Voor je er erg in hebt, verzuurt het leven achter de muren van de kerk in een isolement. Dan houden wij de schijn op dat we gewoon blijven doen wat we altijd hebben gedaan. Maar dat is in feite niet langer waar omdat de context waarin het leven zich afspeelt totaal veranderd is. In feite raken wij

gevangen in onze eigen fuik. Dit is het gevaar van het je terugtrekken op een eiland in 'splendid isolation'.

Krimp is lastig. Maar een sterke groei is ook geen sinecure. Dat was het probleem van de vroege kerk. Waarschijnlijk tot hun stomme verbazing begonnen de apostelen op een bepaald moment te ontdekken dat de interpretatie die Jezus gaf aan de Thora grote aantrekkingskracht uitoefende op de heidenen. De radicaliteit waarmee Jezus het instituut van de tempel relativeerde en de durf waarmee hij de wet van God verstond als een ethiek bestemd voor een oprechte en liefdevolle invulling van het dagelijks leven, veranderden de zeggingskracht van het Godsgeloof in de wereld. Van een etnisch georiënteerde en particulier geprofileerde stamreligie, ontwikkelt de religie zoals Jezus daarvan getuigde zich tot een universeel aansprekend Godsvertrouwen. Het gaat dus niet langer om het heil van het Joodse volk op zich, maar ook het heil van de hele wereld, inclusief het Jodendom. De spanning die van meet af aan benoemd wordt wanneer het de Schepper is die Abraham roept, komt tot een hoogtepunt en een vervulling tegelijk. Jezus moet dit hebben voorvoeld terwijl hij met zijn leerlingen door het land trok.¹ Maar Paulus en de andere apostelen hebben beleefd dat dit is doorgebroken.

Het verhaal van Cornelius is in het boek Handelingen der Apostelen daarvan een belangrijk voorbeeld.² Cornelius heeft een probleem. Hij voelt zich, zoals velen in de Hellenistische tijd om voor ons verborgen redenen, sterk aangetrokken tot de Oosterse godsbeleving. Vele Romeinen waren uitgekeken op hun goden. Cornelius bidt zelfs regelmatig op de Joodse wijze en stelt daden van barmhartigheid naar de Joodse wet waarmee hij het Joodse volk weldaden bewijst. Hij is een 'tsadik' uit de 'gojim', een rechtvaardige uit de heidenen. Hij verlangt naar de vrede van God. Maar Cornelius kan rechtvaardig zijn, hij is en blijft een vreemde in een vreemd land, bovendien als Romeinse centurio een dienaar van de bezettende macht. Joden verachten hem, niet alleen als militair, ze beschouwen hem als mens onrein en daarom per definitie buitenstaander.³ Zo heeft ieder zijn eigen cultuur, als het gaat om de belangrijke waarden in het leven hermetisch afgesloten van de ander. Petrus leeft als Jood in een andere wereld. Hij heeft zich door Jezus een nieuw verstaan van God

eigen gemaakt. Maar de volle implicaties daarvan heeft hij niet doordacht. Petrus is en blijft Jood, en levend in een eigen afgezonderde cultuur.

Toch hebben Cornelius en Petrus, zo verschillend als zij zijn, iets gemeenschappelijk. Zij hebben meer gemeenschappelijk dan zij zelf beseffen. Beiden zijn zij mens voor God. Wie zich niet door bijzaken laat afleiden, maar zich puur en alleen op God concentreert kan tot verrassende ontdekkingen komen. Het besef mens te zijn voor God was ondergesneeuwd door de etnische verschillen, taal en cultuur en de verslaving aan het eigen gelijk. Dit besef komt aan het licht door het gebed. Cornelius bidt het gebed waarmee Joden zichzelf in herinnering brengen bij God.⁴ Samen met zijn aalmoezen, schrijft Lucas, de auteur van Handelingen, worden deze gebeden door God aanvaard. Een engel komt hem dit zeggen. Maar ook Petrus bidt en ook hij ontvangt een visioen. En zo komen twee gesloten werelden, wonderlijk om te zeggen, door de concentratie op één God toch bij elkaar. Bidden kan mensen optillen tot boven hun beperkte horizon. Wie werkelijk open staat voor wat niet de mensen, maar wat God hem of haar laat zien, die wordt kansen gewaar die er anders niet waren geweest. In de psalm lezen wij:

In de morgen, Heer, hoort u mijn stem,
in de morgen wend ik mij tot u en wacht.⁵

Kunnen wij nog zo open bidden? Dit is dus geen verlanglijstje dat bij God wordt ingediend. Dit is geen ingevulde voorbede om voorspoed of gezondheid voor jou persoonlijk en je geliefden. Dit is een onbevangen uitzien naar wat God gaat doen.

U weet de Joodse spijswetten zijn streng. Uit voorzorg zichzelf niet ritueel te besmetten werd het eten met heidenen in het algemeen vermeden. Deze strenge regels waren dodelijk voor de gastvrijheid. Heidenen vonden de Joodse angst voor varkensvlees belachelijk. Men meed elkaar als de pest. Langs elkaar heen leven is zomaar gebeurd, ook vandaag. Wie heeft er zin om die anderen op te zoeken, die mensen met die rare gewoontes? Dat doe je niet zomaar. Er is een moment van inzicht voor nodig om de andere dan de voor de hand liggende weg te gaan. Er is moed voor nodig, maar ook zelfvertrouwen om een harnas uit te trekken. Het is nodig dat je de essentie in je eigen identiteit onderscheiden kunt van bijzaken. Dat is wat Petrus leert. Dat heeft de Heer hem voorgedaan toen hij alle spijzen rein verklaarde. Hij zei:

Zien jullie dan niet in dat niets dat van buitenaf in de mens komt, hem onrein kan maken omdat het niet in zijn hart, maar in zijn maag komt en in de beerput weer

verdwijnt?⁶

Zo komt het wonder van de ontmoeting tot stand. Als hij zijn visioen heeft bevindt Petrus bevindt zich in Joppe, het huidige Jaffa. Niet toevallig is dat de plaats waar Jona in het bekende profetenverhaal het ruime sop koos, in plaats van te gehoorzamen aan God en naar het heidense Ninevé op weg te gaan.⁷ Wordt Petrus een tweede Jona? Zijn bidden is zijn redding. Zoals het een vrome Jood betaamt, bidt Petrus driemaal per dag in afzondering.⁸ Hij doet dit op het dak, onder de blote lucht. Daar ontvangt hij het visioen, waardoor bij de komst van de mannen van Cornelius, ineens een doorbraak mogelijk is. Petrus besluit met hen mee te gaan. Ze weten het zelf niet, maar Petrus en Cornelius staan aan de vooravond van een spectaculaire groei van de kerk.

Wij leven in compleet andere tijden. In ons deel van de wereld krimpt de kerk. Dat wil niet zeggen dat er geen wonderen meer kunnen gebeuren. Juist het afschudden van de grote ambities kan maken dat er ruimte ontstaat voor een grotere mildheid en een intensievere mensenliefde en een bewust afzien van het oordelen van anderen. Wij kunnen wel degelijk floreren, ook, nee juist als kerk, als een plaats van gastvrijheid waar mensen van allerlei achtergronden zich thuis voelen komen. Maar dit actueel kerkzijn zal niet gaan zonder bidden. Concentratie op dat wat er werkelijk toe doet blijft altijd nodig. Het is niet aanpassing aan de mode waardoor wij bij de tijd blijven. Maar een verkrampd vasthouden aan dat wat was is niet de bestemming van de kerk. *Semper reformanda*, de voortdurende noodzaak te hervormen, behoort tot de essentie van het kerkzijn zelf.⁹ Jezus heeft zijn mensen niet samengeroepen om een fort te bouwen, maar om vrede te stichten.

Radicale wendingen in de houding van mensen worden vooraf gegaan door bezinning. Als er dus dingen zijn die niet kloppen, doen wij er goed aan die te behartigen. Dat kan zijn een haperende storing, een gemis, een onvrede, een irritante ruis in de communicatie, een voortdurende ergernis of een diep besef 'Ik doe dit wel zo, maar waarom eigenlijk?' In dit opzicht is het gebed goud waard. Als wij verlangen naar nieuwe ontwikkelingen, is het goed daarvoor te bidden. Zo onderzoeken wij alles en vergroten wij de kans dat wij het goede behouden. Van Jezus wordt verteld dat hij de nacht voordat hij de twaalf discipelen koos, de hele nacht al biddend op een berg heeft doorgebracht. De volgende dag zag hij ze voor zich en heeft hij ze stuk voor stuk geroepen en apostelen genoemd. Hij heeft ze samengeroepen met het doel om ze uit te zenden de wereld in. Amen.

Afbeelding: High Cross of Moone, Westzijde, 8^e/9^e eeuw, County Kildare Ierland. De twaalf apostelen samen verbeelden het voetstuk waarop de waarheid

van kruisiging en schepping worden verkondigd.

Uitzending en zegen

Als u van hier gaat, weet dat u gezegende mensen bent.

U wordt geroepen om dagelijks vol verwachting uit te blijven zien naar kansen op vrede. Dat houdt u vol

wanneer u deelt in het gebed tot de Vader van Jezus Christus, onze levende Heer. Wij allen zijn daartoe genodigd.

De genade van Jezus Christus, de liefde van God, de gemeenschap van de heilige Geest, is met u allen.

Noten

¹Cf. Marcus 7, 24-30.

²De literaire eenheid van Handelingen 10 is omstreden, maar wordt verdedigd door B. Roberts Gaventa die o.a. wijst op de parallellen met het verhaal van de eunuch uit Ethiopië uit Handelingen 8 (cf. preek Regenboogkerk 25 oktober 2015). Cornelius staat te boek als de eerste heiden die zijn tot het christelijk geloof bekeert. Zie: B. Roberts Gaventa, 'Cornelius' in: Freedman, D.N. (ed.), *The Anchor Bible Dictionary*, I, A-C, New York/London 1992, 1154-1156.

³Deel uit te maken van het Romeinse leger werd onverenigbaar geacht met het zich houden aan de Joodse wet. Cf. Flavius Josephus, *De Oude Geschiedenis van de Joden*, 18,84.

⁴Grieks 'mnēmosunon' dat wil zeggen 'gedenken'.

⁵Psalm 5,4.

⁶Marcus 7, 18-19.

⁷Jona 1,3. Cf. Rackham, R.B., *The Acts of the Apostles*, London 1925, 150.

⁸Cf. Psalm 55, 17-18.

⁹De zinsnede 'Ecclesia semper reformanda est' schijnt oorspronkelijk bij Augustinus vandaan te komen. Deze lijkt voor het eerst expliciet door Jodocus van Lodenstein (1620-1677) zo geformuleerd te zijn, maar geeft de kern van de reformatie in de 16^e eeuw goed weer.

Figuur 1: High Cross of Moone, Westzijde, 8e/9e eeuw, County Kildare Ierland

Figuur 2: De twaalf apostelen samen verbeelden het voetstuk waarop de waarheid van kruisiging en schepping worden verkondigd.